

Oponent:

Dr.Phil.Hist.

Karel Otavský

Posudek oponenta:

1. Obsah práce

-Zlatnictví na dvoře Rudolfa II. je dlouhodobým předmětem zájmu Ondřeje Slaniny. Jak sděluje v úvodních částech své práce, zabýval se již dříve kategorizací různých typů rudolfínských zlatnických prací a - v rámci seminární práce v oboru novověkých dějin - problematikou rudolfínského zlatnictví obecně. Jeho bakalářská práce „Sakrální předměty dvorských zlatníků Rudolfa II. – typy a ikonografie“ vznikla tudíž na základě zažitých starších znalostí a zkušeností.

-V úvodu a v kapitole nazvané Studijní část-metodika (str.2-5) seznamuje kandidát čtenáře se svým záměrem pokusit se o „obrys sakrálního dvorského zlatnictví“ na základě různých „druhů a typů uměleckých předmětů sakrálního charakteru“ se zvláštním zaměřením na jednotlivé umělce, technologii, originalitu, způsob výroby, ornamentiku a ikonografii (str.2). V omezeném rámci bakalářské práce se ovšem má spíše jednat jen o „zasvěcený orientační vhled do tématu“ spočívající na skupině vybraných uměleckých děl (str.3). Kapitola Studijní část - metodika pokračuje pak shrnutím několika obecných výsledků jeho shora zmíněné seminární práce a přehledem dosavadního především českého bádání, počínaje Zikmundem Winterem a Karlem Chytilém (str. 3-4) a končí několika drobnými obecnými poznámkami týkajícími se obecně památek zlatnického umění (str. 5).

-Úvodem k důležité kapitole Život a víra v době Rudolfa II. (str.6-12) cituje autor zprávu papežského nuncia z roku 1575 o náboženském složení obyvatelstva a věnuje se krátce Tridentenskému koncilu, jmenovitě dekretu „O vzývání, uctívání, o relikviích svatých a svatých obrazech“ a jeho přijetí na pražské synodě v roce 1605 (str.6, 7). Zbytek kapitoly se týká převážně Rudolfa II.: Autor stručně charakterizuje Rudolfova otce Maxmiliána II. a jako důležitou událost zmiňuje jeho přivítání zástupci české šlechty roku 1551 v Janově (str.7). Po krátké zmínce o Rudolfově vychování na španělském dvoře přechází k jeho přijetí za českého krále a posléze k jeho příchodu do Prahy, které zde věnuje několik vět (str. 8). Následuje odstavec věnovaný Rudolfovi jako sběrateli a zadavateli uměleckých děl (str.9). Jezuité a papežští nunciové tvoří obsah dalších dvou odstavců, na které navazuje možná od předcházejícího oddílu odtržená věta o císařově sběratelské vášni podpořené psychickými potížemi se zajímavou poznámkou (str.10). V závěru kapitoly zmiňuje kandidát hlavní historické události z konce Rudolfova života, zdůrazňujíc zvláště jeho katolicismus (str.11, 12).

-Kapitola Osobnosti sakrálního rudolfínského zlatnictví seznamuje čtenáře jednak s fungováním pražských zlatnických cechů a situací dvorských zlatníků (str. 13, 14), jednak s hlavními zlatníky a brusiči činnými na Rudolfínském dvoře: členy známých rodin Miseroniů a Castrucciů, dále Janem Vermeyenem, Paulem van Vianen a Andreou Osenbruckem, kterým věnuje krátké monografické texty.

-Těžiště práce spočívá ve dvou následujících kapitolách věnovaných devatenácti vybraným uměleckým dílům, přejatým na konci práce do obrazového „Katalogu předmětů“ (str. 43-52). Kapitola Sakrální zlatnická díla dvorských zlatníků (str.19-27) začíná Ondřej Slanina charakteristikami manýrismu a Rudolfovy představy o dobré vládě orientované na hojnost, lásku a umění podle Jaromíra Neumanna. S odkazem na Rudolfa Distelbergera zmiňuje Rudolfovu pověst moudrého panovníka, projevovanou v „úctě ke stvořenému světu“, sběratelských aktivitách a uměleckých zakázkách, do jejichž realizace sám zasahoval (spoluúčast na „disegno interno“). V následujících odstavcích představuje kandidát zkoumané

práce seskupené podle jednotlivých typů. Jde o dva domácí oltářiky (kat. 1, 2), dvě medaile (kat. 3, 4), čtyři plakety s náboženskými náměty (kat. 5-8), čtyři kameje (kat. 10-13), jednu drobnou plastiku z achátu (kat. 14), dvě kamenorežecká *commessi in pietre dure* (kat. 15, 16), dále o kříž arcibiskupa Martina Medka ve svatovítském pokladě (kat. 17) a konečně o jednu ze dvou „relikviářových monstrancí“ (domácích oltáříků?) císařovny Anny ve Vídni. Autor se omezuje na základní informace o charakteru předmětu, materiálu, otázce autorství, případně o historii díla. Ve vybraných případech cituje odkazy na srovnávací materiál (str. 20) nebo se krátce dotkne vzniku a vývoje příslušné kategorie uměleckého díla (str. 20, 21), historie předmětu (str. 22) a obecně umělecko-historické problematiky (str. 24, 25). Mimo rudolfínské uměleckořemeslné produkty pojaté do obrazového katalogu jsou v textu zmíněny tzv. handštajny (str. 23, 24) a kalichy (25).

-O týchž předmětech pojednává v jiné posloupnosti odlišně strukturovaná kapitola Ikonografické náměty, způsoby výzdoby a ornamentika (str. 28-34), kde autor na několika místech významně doplňuje své údaje z předcházející kapitoly. Christologickou a mariánskou tematiku (str. 28, 30) shledává jednak na medailích Antonia Abondia a Ottavia Miseroniho (kat. 3, 4, 11, 13), jednak na scénických plaketách s Klaněním pastýřů (kat. 6), Svatou Rodinou (kat. 7) a Zmrtvýchvstáním (kat. 8) od Paula van Vianen a ve vídeňském *commessu* Ottavia Miseroniho (kat. 18). Od téhož umělce pochází z ametystu řezaná drobná soška a jedno *commesso* znázorňující Máří Magdalénu (kat. 14, 16). Příklady náboženských scén zasazených do krajiny jsou dvě *commessi* z dílny Castrucciů - jedno ve Vídni (kat. 15), druhé bez udání místa uložení (str. 30) - dále tepaný stříbrný reliéf Paula van Vianen (kat. 7) a domácí oltářík v Kremsmünsteru (kat. 2). Nejrozsáhlejší text si vyžádala doposud ne jednoznačně určená, snad alegorická scéna na *commessu* zasazeném do domácího oltáříku (kat. 1) darovaného císařem Rudolfem Zdeňku z Lobkovic a Polyxeně z Perštejna (str. 32). Zbývající část kapitoly (str. 32-34) je věnována zlatnickému dekoru a ornamentice. Kandidát vychází z nejkompexnějších zlatnických děl Rudolfovy éry, totiž insignií chovaných ve vídeňské klenotnici (Weltliche Schatzkammer). Cituje mezitím potvrzená zjištění Ernsta Krise, že koruna a žezlo reprezentují dva osobní styly (Jana Vermeyena a Andream Osenbrucka) a přiřazuje těmto dvěma okruhům tři ze zde uvedených prací (prvému kat. 11 a 13, druhému kat. 12). Zcela odlišný naturalistický dekor pak zjišťuje u nohy kříže arcibiskupa Medka z Mohelnice ve svatovítském pokladě (kat. 17). Závěrem jmenuje zlatníky Hertzicha van Bein, Hanse de Bull, Monogramistu GB a Mathiase Beitlera jako autory rudolfínských předlohových listů.

-Závěru (str. 35-37), který je dobře koncipován a příjemně formulován, využívá autor k několika drobným doplňkům a akcentům. Připojená obrazová část nesoucí podtitul Katalog předmětů obsahuje popisky, ve kterých jsou - na rozdíl od běžného textu - v každém případě udána místa uložení včetně inventárních čísel.

2. Hodnocení:

Bakalářská práce Ondřeje Slaniny dokládá kandidátovu znalost dané problematiky, podloženou dlouhodobým zájmem o zlatnické umění. Zdrojem jeho informací je především velmi obsažná literatura vzniklá v souvislosti s rudolfínskými kolokvii a výstavami mezi léty 1969 a 1998. Takto příznivá výchozí situace zřejmě přivedla autora na myšlenku zaměřit se na sakrální zlatnické práce a konstituovat tak nové badatelské téma. Autor nicméně uznal ambicióznost tohoto „originálního“ a „pionýrského“ projektu - v úvodu používá výrazu „běh na dlouhou trať“ - a vzhledem k rozsahu bakalářské práce ustoupil od „ucelené syntézy“. Svoji práci realisticky pojal jako „zasvěcený orientační vhled do tématu“ (str. 2, 3) a zvolil pro ni i správný titul: „Sakrální předměty dvorských zlatníků Rudolfa II. – typy a ikonografie“. V předloženém textu, který dle mého soudu splňuje očekávání spojená s bakalářskou prací a který doporučuji k obhajobě, kandidát vedle zmíněných znalostí prokázal zvládnutí alespoň významné části relevantní odborné literatury, jakož i schopnost odborného slovního vyjadřování a sestavování uceleného odborného pojednání. Práci je arci nutno posuzovat i

s ohledem na deklarovaný badatelský záměr, což oponenta, který tak do jisté míry přejímá část zodpovědnosti, zvláště zavazuje k akribii.

Koncepce práce a její členění do jednotlivých kapitol nepostrádá vnitřní logiky, kterou se však v řadě bodů nepodařilo obsahově naplnit. Věnujme se z tohoto hlediska jednotlivým kapitolám:

-V oddílu Studijní část - metodika je bezpodmínečně nutno rozšířit přehled dosavadního bádání o zhodnocení práce několika generací rakouských a dalších zahraničních kolegů. Také závěrečné obecné poznámky týkající se památek zlatnického umění je potřeba rozšířit o skutečné metodologické zamyšlení, aby výraz „metodika“ v nadpise nabyl svého opodstatnění.

-Kapitola nazvaná Život a víra v době Rudolfa II. se bohužel místy jeví jako obsahově nedostatečně propojená posloupnost různých druhů informací. Především zde chybí ústřední klíčový oddíl obsahující alespoň pokus o charakteristiku tehdejší dvorské zbožnosti, což by autorovi zásadně pomohlo při zkoumání a vymezení pojmu „rudolfínského sakrálního zlatnictví“. Vzpomenutí na tridentský koncil je zajisté správné, ale příliš obecné. Vzhledem k tématu by bylo spíše potřeba zaměřit se na specifickou osobní zbožnost a psychologii tehdejších nejvyšších aristokratických vrstev, pozdně renesanční vztah víry k rodícím se přírodním vědám či na otázku vlivu, který na Rudolfa měl jeho sedmiletý pobyt na dvoře krále Filipa II. (zmíněný dojem z moře je zde čistě „ilustrační“ povahy). Stejně tak jako jezuita a papežské nuncie by bylo záhodno seznámit se s Rudolfovy kaplany, zpovědníky a kazateli. Řada citovaných údajů týkajících se Rudolfa, jeho sběratelství a jeho vztahu k umění je značně obecná a chybí zde snaha zasadit je do sítě souvislostí, kde by se ukázala jejich významnost a přenosnost pro zkoumané téma.

-Kapitola o umělcích, Osobnosti sakrálního rudolfínského zlatnictví, svým způsobem především ukazuje, že pojem „rudolfínského sakrálního zlatnictví“ lze těžko konstituovat na základě uměleckých osobností: Ani o jednom z uvedených dvorských umělců nelze říci, že by se zvláště, ne-li výlučně věnoval sakrálnímu umění. Za krátkou reflexi by zde stála zcela opačná situace mezi cechovními zlatníky. Kapitola mohla poskytnout vhodný prostor pro otázku specializace a kooperace jednotlivých umělců, které se kandidát okrajově dotýká jinde (str. 19, 36).

- Oprávněnost svého badatelského záměru obhájí Ondřej Slanina úspěšněji v kapitole Sakrální zlatnická díla dvorských zlatníků- typy, kde na vybraných objektech představuje jednotlivé druhy rudolfínských uměleckořemeslných děl sakrálního charakteru. (str.2). „Rudolfínské sakrální zlatnické umění“ se zde rýsuje jako soubor značně různorodých předmětů, k nimž patří i devocionálie, vyčleněných z celkové zlatnické produkce na základě jejich funkce. Typologii rudolfínských sakrálních předmětů a devocionálií by tudíž bylo záhodno doplnit o zevrubnější zkoumání a popis těchto specifických funkcí (užití) v rámci dobové dvorské zbožnosti. Jistou pozornost těmto aspektům kandidát věnoval pouze v textu věnovaném medailím (str. 20); postrádáme je však zcela u domácích oltářků. V textu ke katalogovému číslu 18 chybí tudíž vysvětlení ne zcela zřejmého rozdílu mezi domácím oltářkem a „relikviářovou monstrancí“. Není také jasné, proč se autor na tomto místě věnuje pouze jednomu ze dvou téměř stejných protějšků chovaných ve vídeňské Geistliche Schatzkammer.

-Texty k osmnácti vybraným předmětům pokračují v kapitole Ikonografické náměty, způsoby výzdoby a ornamentika. Nově, jako kat.č.19, se zde objevuje v předcházející kapitole nezmiňovaná plaketa se Zmrtvýchvstáním Krista od Paula van Vianena. Nejrozsáhlejší, téměř jednostránkový text je zde věnován lobkovicko-bernskému oltářku (kat.č. 1). Ikonografická pozoruhodnost do oltářku vloženého commessa bohužel značně zaniká v suchém konstatování tří různých názorů bez uvedení případných podpůrných argumentů. Poznámka týkající se citované M.Hagenmannové je bohužel neúplná a u ne zcela jasné citovaného Pavla Preisse není zdroj autorovy informace udán vůbec. Překvapivé je, že se kandidát v této kapitole (ani v celé práci) nedotkl i obsahově důležité otázky exotických materiálů.

-Pokud jde o obrazovou část, nutno pochybovat o oprávněnosti podtitulu Katalog předmětů. Skutečností je pouze, že popisky jsou jediným místem, kde je v celé práci možno ve všech případech zjistit místa uložení jednotlivých předmětů včetně inventárních čísel. Ostatní katalogové údaje (rozměry, technika, provenience, popis) však chybí.

Vedle uvedených výhrad k obsahu práce nelze přejít nedostatky „odborně-řemeslné povahy“. Ve způsobu citování se kandidát zřejmě vědomě omezil na nejnovější literaturu, ze které přejal řadu důležitých poznatků starších autorů, aniž by se pak v poznámkovém aparátu objevilo místo jejich původní publikace. Toto se týče Ernsta Krise (str. 23, 29, 32), Arpada Weixlgärtnera (str. 32), C.Przyborowé (str.31) a Erwina Neumanna (str. 20). Odkaz na základní literaturu chybí ve značně dlouhém odstavci věnovaném problematice tridentského koncilu, který autor převzal z fundovaného textu Petry Nevímové, který je však dostupný pouze v digitální formě bez poznámek. Neuvedení původní publikace je v takových případech závažným nedostatkem (skutečnost, že autor danou publikaci neměl v ruce lze označit slůvkem „neshlédnuto“ nebo obratem „cituji podle“). Text o Rudolfově galerii na Pražském hradě (str. 9) by rozhodně zdobila poznámka o uložení a publikacích dochovaných inventářů, které jsou i pro další bádání – nejen autorovo - zásadně důležité.

-Z práce by bylo potřetí vymýtit různé projevy nepečlivosti, spěchu a nepozornosti. K tomu patří opakované označování vídeňské Schatzkammer (Geistliche und Weltliche) jako „Kunstkammer“ (str. 46-49), nerozlišování mezi drahokamy a polodrahokamy (str. 16), nepřesné zkratkovité formulace jako „používání profesora Janáčka pro historický background“ (str.3) nebo používání hovorových či nepřesných výrazů typu „s biografickými údaji jsme na štíru“ (str. 16), „Madona držící Ježíška levačkou“ (str.30), „dvorská čeládka“ (str. 13 – zcela jinak je popisována situace dvorských umělců na str. 19), „obyčejný handlír“ (str. 4). Autor místy nerozlišuje vědecký styl odborné publikace od zavádějícího pokleslého stylu některých „popularizátorů“, o čemž svědčí rušivě působící laciné formulace jako „Rudolf žijící v představách jako vousatý pomatenec atd.“ (str.2), „zlatník, prožívající si v Praze svůj americký sen“ (str.13) a „brzy se vyprofilovavší skuteční mistři“ (str. 14).

V...Černošicích .....dne ...8. srpna 2006.....

.....

podpis oponenta bakalářské práce